

KORRALDUS

26. märts 2025 nr 1-3/25/69

Luba kormoranide letaalseks heidutuseks Pärnu jõe ääres 2025. aastaks

1. OTSUS

Arvestades Keskkonnaametile esitatud taotlust kormoranide küttimiseks vältimaks tõsist kahju kalastuspiirkondadele ja -vetele ning loodusliku loomastiku kaitseks, korralduse p-s 2 toodud asjaolusid ning lähtudes p-s 3 esitatud põhjendustest, võttes aluseks keskkonnaministri 28.05.2013 määruse nr 32 „Jahieeskiri“ § 3 lg 5, jahiseaduse § 23 lg 4 p 3 ning keskkonnaministri 30.09.2020 määruse nr 47 Keskkonnaameti põhimääruse § 10 lõike 2 punkti 12 otsustan:

- 1.1. lubada 2025. aastal MTÜ Eesti Vee-elustiku Seltsil koostöös Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudiga täiendava heidutusmeetmena ning teadusliku jätkuuringu läbiviimiseks küttida kormorane (*Phalacrocorax carbo*) väljaspool jahieeskirjas ette nähtud jahiaega Pärnu jõe alamjooksul, täpsemalt Pärnu jõe ääres Tindisaartest Paikusel kuni Kurgja paisu (Reiu jõe suubumiskoha ja Vändra jõe suubumiskoha) vahelisel alal korralduse jõustumisest kuni 30. maini;
- 1.2. kokku on lubatud punktis 1.1 nimetatud ajaperioodil ning kohas küttida kuni 200 kormorani, täpsemalt 20 isendit nädalas, eesmärgiga heidutada ning teostada jätkuuring Pärnu jõe ääres Pärnu jõe ääres Tindisaartest Paikusel kuni Kurgja paisu vahelisel alal toituvate kormoranide poolt tabatavate kalade liigilise koosseisu määramiseks;
- 1.3. küttimiseks on lubatud otsi-, hiilimis- või varitsusjaht. Peibutiste, jahivibu ning pliihaavlite kasutamine jahil ei ole lubatud;
- 1.4. jahti pidav isik on kohustatud vähemalt 1 tund enne jahi algust teavitama sellest Keskkonnaametit¹. Teates tuleb märkida küttimise koht, kuupäev, kellaeg ning teataja nimi ja kontaktandmed;
- 1.5. loa omanik peab 09. juuniks 2025 esitama Keskkonnaametile aruande käesoleva loa lisas 1 esitatud vormil; Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut esitama toitumisuuringu tulemused 28. novembriks 2025 (info@keskkonnaamet.ee);
- 1.6. loa nõuete täitmise eest vastutab MTÜ Vee-elustiku Seltsi juhatuse esimees Üllar Meriste;

¹ Teavitus jahi alustamise kohta tuleb esitada siin: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfi-VHlwp7Mk0SRomYLMkkaDrFKUuf_W-8UgJwgmZxjPNowGw/viewform

1.7. loa omaniku kohustus on teavitada tegevustest nii kohalikku omavalitust, maaomanikke kui ka vajadusel Politsei- ja Piirivalveametit;

1.8. kütitud kormoranid tuleb anda edasi Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudile.

2. ASJAOLUD

2.1. MTÜ Vee-elustiku Selts esitas Keskkonnaametile põhjendatud taotluse² et saada luba kormoranide letaalseks heidutuseks, st kütamiseks Pärnu jõe alamjooksul, Tindisaarte juurest Paikusel kuni Kurgja paisuni perioodil 28. veebruar kuni 30. mai 2025. Taotluse juurde on esitatud Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi kaaskiri kütitud kormoranide uuringu eesmärgi ning metoodika kohta. Tegemist on Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi 2024. aastal alustatud Pärnu jõel toituvate kormoranide toitumisuuringu jätkuuringuga, mille tarbeks kasutatakse letaalse heidutuse käigus surmatud kormoranide maosisusid toitumisuuringu läbiviimiseks.

2.2. Pärnu jõest on kujunenud kormoranide puhke- ja toitumisala, seda eriti kevadperioodil. Samas on tähendatud mitmeid kormorani paare, kes püsivad nimetatud piirkonnas terve Eestis olemise aja (rändelt tulles ehk pesituseelne, pesitsus ja rändeks ettevalmistumise aja). Pärnu jõe alamjooks on koht, kus käib massiliselt kudemas meritint, rändab koelmualadele vimb, toituvad ja turgutavad end RMK Põlula kalakasvatusest Pärnu jõe asustatud Atlandi lõhe ja merisiia noorjargud. Lõhe ja merisiia noorjarkude optimaalne asustamise aeg jõgedel sõltub veetemperatuurist. Pärnu jõe puhul on viimastel aastatel arvestatavaks faktoriks lisandunud meritindi kuderände aeg, mis toob Pärnu jõe toituma kormorani. Vältimaks asustatavate lõhede ärasöömist kormoranide poolt juba jões, riskitakse kalade asustamisel asjaoluga, et hüdroloogilised tingimused ei pruugi olla optimaalsed. Kui enne viidi Pärnu jõe kalad stabiilsema veetemperatuuri tõttu varem, siis nüüd tehakse seda hiljem, kui kormorane pole Pärnu jõe kaldapuudel enam näha. Märgistatud lõhede taaspüükide andmetel rändavad nad jõest üsna kiiresti (nädalaga) rannikumerre, kus viibivad esialgu ranna lähedal, kuid kus kormoranid nendest ikkagi toituvad.

2.3. Arvukad kormorani toitumiskolooniad häirivad kalakoelmutel kalade järglaskonna saamist ja vähendavad seeläbi märkimisväärselt nende sigimisedukust. Toetudes Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi möödunud aastal samas kohas läbiviidud toitumisuuringutele, toitub kormoran valdavas enamuses kudevast meritindist ja vimmast Pärnu jões. Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi poolt 2024. aastal koostatud „Kormorani toitumise mõjud rannikumere kalavarudele”³ eksperthinnangus on välja toodud kormorani poolt tarbitava kalade kogused. Nimetatud dokumente arvestades on oluline jätkata kormorani mõju vähendamisega Pärnu jõe kalade koelmutel ja rändevalal.

Vältimaks tõsist kahju kalastikule ja kalandusele suurematel looduslikel veealadel nagu Läänemeri, ei ole kormoranide ohjamisel alternatiivseid lahendusi derogatsiooni kasutamata. Sellisele järeldusele on jõutud kormorane ohjavates Läänemere äärsetes riikides ning see on välja toodud ka Eesti kormorani kaitse ja ohjamise tegevuskavas⁴ - „Kormorani (*Phalacrocorax carbo sinensis*) kaitse ja ohjamise tegevuskava 2023–2032“.

Looduskaitseaduse kohaselt on looduslikult esinevate lindude häirimine Eestis

² Registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemi 20.02.2025 nr all 13-11/25/3553.

³ Timo Arula 2024, „Kormorani toitumise mõjud rannikumere kalavarudele“, leiav veebis: <https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2024-04/uuring-2024-kormoranid.pdf>

⁴ Kava leitav internetiaadressilt: <https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Kormorani%20kaitse%20ja%20ohjamise%20tegevuskava.pdf>

keelatud. Lindude tahtlikku häirimist võib aga läbi viia, kui see on vajalik oluliste põllumajanduskultuuride või põllumajandusloomade, kalakasvatuse või muu olulise vara kahjustamise vältimiseks. Samuti võib liigi arvukuse reguleerimise eesmärgil Keskkonnaamet lubada linnunude, välja arvatud kaitsealuste lindude munad, korjamist ja kahjustamist või jahiulukite nimekirja kuuluvate lindude aastaringset laskmist või püüdmist, kui see on vajalik põllukultuuride, põllumajandusloomade ja kalakasvatuste kahjustamise või muu olulise varalise kahju vältimiseks või loodusliku taime- ja loomastiku kaitse ning looduslike elupaikade säilitamise huvides.

Kormoranide ohjamise- ja kaitse kava alusel on teada, et kormoranide toitumise aladel võib tekkida oluline kahju kalaasurkondade kudekarjadele. Selle alusel on põhjendatud juhul õigustatud ning õiguslikult võimalik kormorane ohjata, et piirata nende arvukust, vältida uute kolooniate tekkimist ning konfliktide suurenemist inimestega, kahju tekkimist kalapüügile ja kalade paljunemisele. Kormorani kaitse ja ohjamiskava üheks eesmärgikson uute kolooniate tekke vältimine ja seda eriti siseveekogudel. Peletamine ja ka heidutusjaht on selgelt välja toodud kui efektiivsed ja legaalsed meetmed probleemiga ennetavalt tegelemiseks. Kahjuks pole kava eesmärki saavutatud, sest kormoranide arvukus aina kasvab.

Möödunud aasta kogemus kinnitas, et kormoran reageerib kergesti letaalsele heidutusele toitumis- ja puhkealadel. Pärnu jõest on kujunemas kormoranide puhke- ja toitumisala, seda eriti kevadperioodil.

- 2.4. Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi kaaskirja järgi (punkt 2.3) on kormoranide arv ja seega ka nende mõju loodusele, sealhulgas kalastikule, Eestis jätkuvalt kasvutrendis. Seetõttu on oluline järkuuuringu teostamine kormoranide toitumisuuringu läbiviimiseks Pärnu jõel. Pärnu jõgi on oluline kalade koelmuala ning rändeala, sh Pärnu jõkke asustakase kevadel lõhe ja merisiia noorjärke. Kormoranide kevadisel toitumisel Pärnu jõel on oluline mõju jõe kalastikule, sellest tulenevalt on vajalik koelmualade kaitse ning täpse mõju väljaselgitamine. Oluline on jätkata 2025. aastal ka letaalse heidutuse käigus surmatud kormoranide toitumisuuringuga. Heidutuse ja sellega kaasneva toitumisuuringu jaoks materjali kogumisega tuleks alustada juba märtsi alguses ning tegevus peaks jätkuma kuni mai lõpuni, s.t ajani, mil Pärnu jõe alamjooksul on arvukalt kormorane. Vaid nii on võimalik hinnata korrektselt kormoranide toitumise sesoonset ja aastate vahelist varieeruvust. Kuigi kormoranide kaitse ja ohjamise tegevuskava on sõnastanud selge vajadus kormoranide toitumisuuringuks, eelkõige rannikumere kalavarude sisukohast, ei ole Eestis praegu kahjuks ühtegi allikat selle tegevuse finantseerimiseks. Aastal 2024 läbi viidud uuringut rahastas TÜ Eesti Mereinstituut omavahenditest ja see on plaanis ka 2025 kevadel. Kuigi enamik toitumisuuringu meetodikaid on väga kallid (näiteks DNA põhine), on seedetraktist leitud seedumata kala analüüs suhteliselt odav, olles samas ka väga täpne. Seega on finantseerimise puudumisel heidutuse kõrvaproductina saadav materjal väga oluline samm riiklikult oluliseks peetava kormoranide toitumise analüüsi läbiviimisel. Eestis on see praegu üheks vähestest võimalustest toitumisuuringuid läbi viia.

Kuna jõel toituvate kormoranide arv on väga suur (hinnatud sageli tuhandetes isendites), siis on vajalik, et toitumisuuringute jaoks kogutud valim oleks piisavalt esinduslik nii isendite arvu kui ka ajaperioodi mõttes. Seetõttu on planeeritud proovide kogumine kogu heidutuse läbi viimise perioodi vältel, mil kormoranid Pärnu jõe alamjooksul toituvad, s.t märtsist mai lõpuni. Arvestades isendite vahelisi erinevusi mao täitumuses, tühjade magude esinemist ning proovide õtmise ruumilist hajutatust, ei ole otstarbekas vähendada kogutava proovi hulka alla 20 isendi ühe proovivõtuperioodi (nädal) kohta. Seega peaks uuringu peaesmärgi saavutamiseks vajalik proovide arv olema ligilähedaselt lubatud 200 aastal 2025.

Toitumisuuringute käigus kogutav andmestik peab olema statistiliseks andmetöötluks sobiv. Arvestades, et perioode on umbes kümme ja diskreetseid muutujaid vähemalt viis, on soovitatav, et kogutud proovide hulk ei langeks alla 20 proovi iga perioodi kohta (kokku soovitatavalt 180 – 200 proovi). Senised tulemused näitavad, et kormoranid toituvad Pärnu jõe alamjooksul eelkõige meritindi ja vimma isenditest. Sellele viitab ka kormoranide üldiselt oportunistlik toitumine ning nende kahe kalaliigi kõrge arvukus sellel perioodil Pärnu jões. Samas tähendab oportunistlik toitumine ka seda, et võimalusel söövad linnud kõiki veekogus olevaid kalu. Mõned neist võivad aga olla kaitset vajavad. Seetõttu on võimalik, et meritindi ja vimma isendite eeldatavalt kõrge osakaalu tõttu kogutud proovides võib tekkida nn lahjendusefekt teiste kalaliikide (sh ohustatud ja kaitstavate liikide) suhtes, mis võivad kormoranide toidus esineda. Ka see tõsiasi toetab eesmärki koguda suur proovide arv, mis võimaldab koostada usaldusväärseid saakobjektide sagedusjaotusi.

Teaduseetika seisukohast on oluline ka selliste proovide kogumine, mis on planeeritud töö käigus lihtsasti kättesaadavad, aga mida käesolevas uuringus ei ole paraku võimalik koheselt analüüsida finantseerimise puudumise tõttu. Selleks kogutakse kõigilt kütitud lindudelt soolestiku sisu proov, et tulevikus, rahaliste vahendite olemasolul, oleks võimalik läbi viia DNA-põhine toitumisuuring. Nii tehti ka 2024. aastal. Kui proove ei kogutaks, tuleks vastava võimaluse avanemise korral (mis täna tundub realistlik) küttida uued linnud. Proovide kogumisel on vajalik silmas pidada, et see ei kahjustaks uuritavat asurkonda. Pärnu jõel toituvaid kormorane ei saa pidada omaette asurkonnaks, tõenäoliselt on seal esindatud nii Eesti erinevates piirkondades pesitsevad linnud kui ka põhja poole (Soome) läbi rändavad isendid. Pärnu jõel toitub päevas kuni viis tuhat isendit ning on tõenäoline, et märkimisväärne osa neist lindudest on mittesuguküpsed noorlinnud, kes ei panusta veel sigimisse. Proovid kogutakse hajutatult võrdlemisi pikal perioodil, mistõttu on surmatud lindude osa väike võrreldes Pärnu jõel toituvate kormoranide üldarvuga. Samuti on see väike võrreldes Liivi lahel pesitsevate lindude arvuga. Eesti kormorane ei peeta omaette asurkonnaks, vaid üheks üle-Euroopalise väga arvuka ning senini kasvava asurkonna osaks. Seega ei oma selle linnuliigi kaitsestaatusele Pärnu jõel toimuv heidutus negatiivset mõju.

2.5. Keskkonnaagentuuri 2024. aasta seireandmete järgi on kormoranide arvukus hinnanguliselt 43 200 - 44 000 pesitsevat paari. Loendustulemuste järgi asustab suurem osa pesitsevatest kormoranidest Liivi lahe Pärnumaa piirkonna (53,5%) ja Soome lahe (20,5%) laidusid, sisemaal pesitseb 15,3% paaridest. 2024. aastal ei toimunud loendust Väinamere laidudel. Suurim koloonia asub Kihnu seirealal Anilaiul (Anõlaid), kus loendati 3494 pesitsuspaari. Üle 2000-3000 paarised kolooniad leiti ka Kuralaiul (3141) ja Sorgu saarel (2090). Viimase 12 aastasel (2012–2024) perioodil on liigi arvukus kasvanud keskmiselt 8,1% aastas.

3. KAALUTLUSED

3.1. Keskkonnaministri 28.05.2013 määruse nr 32 „Jahieeskiri“ § 3 lg 5 kohaselt võib kormoranile pidada otsi-, varitsus- või hiilimisjahti ning jahti FCI 7. ja 8. rühma kuuluva jahikoeraga 1. augustist 30. novembrini. Jahiseaduse (edaspidi *JahiS*) § 23 lg 4 p 3 kohaselt korraldab Keskkonnaamet jahipidamist uluki tekitatud kahjustuse vältimiseks väljaspool jahiaega. Jahis § 26 lg 7 kohaselt on pliihaavli kasutamine veelinnujahil keelatud. Looduskaitse seaduse (edaspidi *LKS*) § 58² lg 1 kohaselt on Keskkonnaameti loal teaduseesmärgil loomade surmamine lubatud. Käesoleva korraldusega annab Keskkonnaamet loa küttida kormorane väljaspool jahiaega uluki tekitatud kahjustuste vältimiseks ning teaduseesmärgil.

3.2. Kormoran on Eesti punase nimestiku alusel soodsas seisundis olev liik⁵. Kormoranide kaitse ja ohjamise tegevuskava⁶ kohaselt on Eestis üheks ohjamise mõõdikuks sisemaal asuvate kolooniate kadumine või kahanemine. Tegevuskava eelnõus on nimetatud ohjamistegevusteks kormoranide sihipärane hirmutamine, mille käigus peletatakse (kasutades samaaegselt heli ja visuaalseid vahendeid, vajadusel kombineerituna üksikisendite kütimisega) süsteemselt linde ning kütimine. Kütimise eesmärgiks on kormorani arvukuse vähendamine lokaalselt või laiemal levikualal, sh tuleb kaaluda võimalust lubada erandina jahti kormorani puhkekohtades, kus liigil on selge negatiivne mõju kalastikule (sh kudekarjadele, noorjärkudele) või muule elustikule. Lisaks tuleb lubada jahipidamist väljaspool jahiaega (Keskkonnaameti loal) kalapüüniste läheduses, kalakasvatustes ning kevadel ka kalade oluliste rändeteede ääres (nt Pärnu jõgi).

3.3. Kormoranide arvukuse pidevat suurenemist, keskmiselt 8,1% aastas, on kinnitanud Keskkonnaagentuuri seireandmed. Keskkonnaagentuuri 2024. aasta seireandmete järgi on kormorani arvukus hinnanguliselt 43 200- 44 000 pesitsevat paari.

3.4. LKS § 55 lõige 6¹ punkt 2 alusel on keelatud looduslikult esinevate linnuliikide tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, välja arvatud sama paragrahvi lõige 3 punktides 2–5 sätestatud juhul Keskkonnaameti loa alusel. LKS § 55 lõige 3 punktides 2-5 sätestatud juhud on: 2) elanikkonna ohutuse huvides; 3) lennuohutuse huvides; 4) kui see on vajalik oluliste põllumajanduskultuuride või põllumajandusloomade, kalakasvatuse või muu olulise vara kahjustamise vältimiseks; 5) õppe- või teadusotstarbel. LKS § 55 lg 6 alusel on kaitsealuse loomaliigi isendi püüdmine ja tahtlik häirimine paljunemise, poegade kasvatamise, talvitumise ning rände ajal keelatud, välja arvatud sama seaduse § 58 lõigetes 4 ja 5 ning §-s 58² sätestatud juhul.

3.5. Loodusdirektiivi⁷ 43/92 artikkel 6 sätestab muuhulgas, et liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et vältida erikaitsealadel looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning selliste liikide häirimist, mille kaitseks alad on määratud, kuivõrd selline häirimine võib oluliselt mõjutada käesoleva direktiivi eesmärkide täitmist. Iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju eraldi või koos muude kavade või projektidega, tuleb asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see ala kaitse-eesmärkidele avaldab. Pädevad siseriiklikud asutused annavad kavale või projektile kava või projekti tagajärgede hindamise järelduste alusel ning lõike 4 sätete kohaselt nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju, ja teevad seda vajaduse korral pärast avaliku arvamuse saamist. Artikkel 7 viitab, et direktiivi 43/92 artikli 6 lõigetest 2, 3 ja 4 tulenevad kohustused asendavad kõik direktiivi 79/409/EMÜ artikli 4 lõike 4 esimesest lausest tulenevad kohustused artikli 4 lõike 1 kohaselt klassifitseeritud alade või artikli 4 lõike 2 kohaselt tunnustatud alade osas. Direktiiv 79/409 on asendatud direktiiviga 147/2009 (dir 147/2009 art 4.4.). Liikmesriigid võtavad lõigetes 1 ja 2 osutatud kaitsealade (NATURA alad) suhtes vajalikke meetmeid, et vältida elupaikade saastamist või kahjustamist või lindude mis tahes häirimist, niivõrd kui see on käesoleva artikli eesmärkide seisukohast oluline.

3.6. Kormorani on käsitletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/147/EÜ

⁵ Eesti liikide punane nimestik. Liikide ohustatuse hindamised. Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) Keskkonnaagentuur (12.03.2025)

⁶ Kava leitav internetiaadressilt: <https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Kormorani%20kaitse%20ja%20ohjamise%20tegevuskava.pdf>

⁷ Loodusdirektiiv on leitav veebilehelt: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992L0043:20070101:ET:PDF>

loodusliku linnustiku kaitsel (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25)⁸ (edaspidi *direktiiv*) põhinevas jahipidamist käsitlevas juhenddokumendis⁹. Juhenddokumendis on ära toodud, et liike, mille puhul rakendatakse artikli 9 lõike 1 punkti a, kutsutakse vahel kahjurliikideks. Nende liikide kontrolli all hoidmist põhjendatakse järgmiselt: „vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele” ning „taimestiku ja loomastiku kaitseks”. Eelkõige esimene põhjendus on seotud mitmete liikidega, sealhulgas sugukondadesse *Corvidae*, *Columbidae*, *Sturnidae*, *Laridae* ja *Anseridae* kuuluvate liikidega (sh kormoraniga). Mitmed asjaomased liigid on laialt levinud, neid on suhteliselt arvukalt ning nende kaitsestaatust peetakse soodsaks. Kormoranide arvukuse vähendamiseks rakendatud meetmed ja soovitused on välja toodud ka Euroopa Komisjoni kormoranide ohjamise juhenddokumendis¹⁰, et ennetada tõsist kahjulikku mõju kalavarude seisundile. Juhendi kohaselt on küttimine üheks meetmeks kormoranide arvukuse vähendamisel. Näiteks Taanis, Rootsis ja Ahvenamaal rakendatakse direktiivi 9. artikli 1. punktis lubatud erisusi (vt allpool).

3.7. Direktiivi 1. artikkel käsitleb kõikide looduslikult esinevate linnuliikide kaitset nende liikmesriikide Euroopa territooriumil, mille suhtes kohaldatakse asutamislepingut. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kehtestab nende kasutamise eeskirjad. Direktiivi kohaldatakse lindude, nende munade, pesade ja elupaikade suhtes. Direktiivi 2. artiklis on muuhulgas öeldud, et liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed artiklis 1 osutatud liikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi, või nende liikide arvukuse kohandamiseks vastavalt sellele tasemele.“

Pärnu jõe alamjooks on arvatud Pärnu jõe loodusala¹¹ (EE0040345) ja hoiuala koosseisu, mille kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi - jõgede ja ojade (3260) kaitse ning II lisas nimetatud liikide - hingu (*Cobitis taenia*), võldase (*Cottus gobio*), jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade kaitse. Riikliku punase nimestiku alusel on hink soodsas seisundis, võldas ohulähedane, jõesilm ohulähedane, lõhe väljasuremisohus ja paksukojaline jõekarp soodsas seisundis.

Pärnu jõe äärde koguneb kormoran massiliselt toituma märtsi viimastel nädalatel, kui jää on sulanud. Toitumine kestab kuni pesitsusaja alguseni. Pärnu jõe kaladest toituvaid kormorane on hinnatud 2023. aasta seisuga ca 5000 lindu (M. Mägi, suulised andmed). Võttes aluseks, et toitumise periood kestab umbes 50 päeva, on kormorani poolt tarbitava kala kogus hinnanguliselt 125 tonni. Kuna lindude toitumISRänne kattub ajaliselt meritindi ja vimma rännetega Pärnu jõe koelmutele, on põhjust arvata, et nimetatud liigid on domineerivad saakloomad. Kormorani saagiks langevad jões ka ahvenad, vimb ja koha. 2024. a koostatud toitumisuuringu aruande järgi esines toidus kõige enam arvuliselt meritinti (93,1%). Võttes arvesse, et 2023 aastal moodustas meritint rannakalanduse kogusaagist 5,5% (657 t) ja see omakorda moodustas 7,8% rannakalandussektori arvestuslikust tulust (esmakokkuostuhindade alusel). Enamus sellest püüti aga Pärnu lahest (636 t). Seega on piirkondlikult tegu väga olulise kahjuga kui u 120 tonni meritinti hukub Pärnu jões läbi kiskluse. Keskmise ssmakokkuostuhind oli 2023. a 88

⁸Euroopa Liidu Linnudirektiiv on leitav internetiaadressilt: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=DE>

⁹ Juhendmaterjal on leitab internetiaadressilt: https://unece.org/DAM/env/pp/compliance/C2007-18/Communication/SupportingDocumentation2006.12.04/EUKommissionenGuidance_birdsdirect_en.pdf

¹⁰Euroopa Liidu kormoranide ohjamise juhend on leitav internetiaadressilt: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/eb3840b0-937d-4f0b-b616-107fe9825801>

¹¹Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri on leitav internetiaadressilt: <https://www.riigiteataja.ee/akt/304032015002?leiaKehtiv>

senti/kg¹², teeb see hinnanguliseks kahjuks 105 600 eurot (0,88*120*1000)¹³.

Pärnu jõel esinev suur kisklussurve võib oluliselt negatiivselt mõjutada ka merisiia ja Atlandi lõhe asurkondi selles piirkonnas.

Arula 2024. aasta eksperthinnangu kohaselt tuleb kormoranide letaalset heidutust küttemisena planeerida kõikides kohtades, kuhu lõhilasi asustatakse. Kalakasvandustes kunstlikes tingimustes kasvatatud noorkalad ei ole enne jõgedesse asustamist kokku puutunud looduslike vaenlastega, mistõttu on nad kohe pärast asustamist eriti haavatavad kisklusele. Pärnu jõe alamjooksul turgutavad end RMK Põlula kalakasvatusest Pärnu jõkke asustatud lõhe ja merisiia noorjargud. Perioodil 2013-2023 on RMK Põlula kalakasvatusel kulunud Pärnu jõe lõhe- ja siiapopulatsioonide kalakasvatustlikule taastamisele kokku umbes 2 miljonit eurot. Viimastel aastatel kulutab RMK selleks otstarbeks u 300 tuhat eurot aastas¹⁴.

Koostöös RMK Põlula kalakasvatusega tuleb vajadusel lisaks mitteletaalse heidutamisega täiendavalt heidutada kormorane küttes Pärnu jõe asustamiskohtades, et vähendada kormorani mõju lõhe ja merisiia asustamisel. Kormoranide heidutamist tuleb kõigis asustamiskohtades alustada vähemalt kolm päeva enne asustamist, tagamaks et neis paikades oleks võimalikult vähe linde, ja nädal pärast asustamist.

Pärnu jõe hoiualaga ei kattu ega piirne vahetult I ja II kaitsekategooria linnuliikide elupaiku. Hoiualaga kattuvad II kaitsekategooria erinevate nahkhiireliikide elupaigad ning III kaitsekategooria linnuliigi mustviires (*Chlidonias niger*) elupaik. Letaalne heidutus ei toimu mustviirese elupaigas. Nahkhiired on öise aktiivsusega ning kuna kormoranide kütmine toimub päevasel ajal, ei häiri taotletud tegevus eeldatavasti nahkhiiri.

Kormoran on Pärnu lahe linnuala kaitse-eesmärgiks. Kevadeti käib osa neist toitumas Pärnu jõe alamjooksul. Riikliku punase nimestiku järgi on kormoran soodsas seisundis. Keskkonnaagentuuri 2024. aasta seire andmetel pesitseb Liivi lahes (Pärnumaa) 17 667 pesituspaari, mis moodustab 53,5% kogu asurkonnast. Olgugi, et kormoran on NATURA 2000 Pärnu jõe loodusalaga piirneva linnuala kaitse-eesmärgi liik, ei välista see nende ohjamist. Silmas tuleb vaid pidada, et liigi soodne seisund ei tohi ohtu sattuda. Pärnu jõel toitub päevas ca 5000 isendit ning on tõenäoline, et märkimisväärne osa neist lindudest on mitteduguküpsed noorlinnud, kes ei panusta veel sigimisse. Arvestades Liivi lahe asurkonna suurust ning Pärnu jõel toituvate kormoranide arvukust, moodustab kütitavate kormoranide osakaal väga väikese osa, mistõttu võib väita, et planeeritud tegevus ei kujuta asurkonnale ohtu ning liigi soodne seisund on tagatud.

Kormoran on oportunistlik toituja, mistõttu koosneb nende lindude menüü kõikidest kalaliikidest, kes on hetkel sobivas suuruses. Kasutatakse sotsiaalset toitumisviisi, kus kormoranide parve sees toimub koostöö, mille käigus kalad hirmutatakse jõepõhjast veekogu ülemistesse kihtidesse. Pärast suuremate parvede tegutsemist jäävad maha vigastatud ja surnud kalad, keda nende suuruse tõttu ei õnnestunud alla neelata. Pärnu jõe loodusala kaitse-eesmärkideks nimetatud lõhe seisund on väljasuremisohus ning võldase ja jõesilmu seisund ohulähedane. Massiline kormoranide toitumine mõjutab negatiivselt Pärnu jõe loodus- ja hoiuala kaitse-eesmärkide seisundit. Kormorani ohjamine Pärnu jõel aitab kaasa Pärnu jõe loodusala ja hoiuala kaitse-eesmärgiks olevate kalaliikide kudealade kaitsele ja omab seetõttu positiivset mõju.

¹² Põllumajandus- ja Toiduamet. Kala esmaost ja üleandmine

<https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/kutseline-kalapuuk/kala-esmaost-ja-uleandmine#2023-aasta>

¹³ Eesti Kalamajandus 2022-2023. Leitav veebist [Kalamajandus 2022_23_veebi.indd](#)

¹⁴ Registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 26.03.2024 13-11/24/5970-3 all.

- 3.8. Kormoranide kaitse ja ohjamise tegevuskava kohhaselt ei ole küttimine üksiklahendusena tõhus, kuid on tõhus lühiajaliselt lokaalselt, näiteks enne ja pärast kalade asustamist (suurendamaks asustatavate kalade ellujäävust) ning Inglismaalt on näide lokaalsest küttimisest, kus merisiia (*Coregonus lavaretus*) kaitseks kormorane peletati ning pärast küttimist jäi kormorane aastateks vähemaks. Lisaks on üle Euroopa kormoraniga seotud konflikte käsitletud projekt INTRCAFE¹⁵: On üldtunnustatud, et kormoranide küttimine suurendab laskmise hirmutavat mõju. Letaalne heidutus on tõhusaim, kui seda kasutada koos muude mittesurmavate hoiatusmeetmetega.
- 3.9. Direktiivi 9. artikli 1. punkti kohaselt võivad Euroopa Liidu liikmesriigid teiste rahuldavate lahenduste puudumisel teha erandeid artiklite 5–8 sätetest järgmistel põhjustel: vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele või taimestiku ja loomastiku kaitseks. Eelpool toodud säte annab võimaluse heidutada kormorane küttimise meetodikana väljaspool jahiaega Euroopa riikides (sh Eestis), kus nende mõju kalavarude vähenemisele ja kahjustamisele on aasta-aastalt järjest suurenenud.
- 3.10. Direktiivi 9. artikli 2. punktis on ära toodud, et artikli esimeses lõikes osutatud erandite puhul peab olema täpsustatud: a) milliste liikide suhtes erandeid kohaldatakse; b) püüdmiseks või tapmiseks lubatud vahendid, seadised või viisid; c) millise riski tingimustel ja millisel ajal ning kus selliseid erandeid võib lubada; d) asutus, kes on volitatud kinnitama, et nõutud tingimused on täidetud, ning otsustama, milliseid vahendeid, seadiseid või viise võib kasutada, millises ulatuses ja kellel see on lubatud; e) milliseid kontrollimeetmeid rakendatakse. Heidutamisele rakendatakse korralduses ning LKS-s sätestatud piiranguid ning nende täitmist ja jahipidamise nõuetest kinni pidamist kontrollib Keskkonnaamet.
- 3.11. Keskkonnaamet soovib loa omanikult saada letaalse heidutuse kohta andmeid (Lisa 1), mille alusel saab loa andja analüüsida tegevuse mõju. Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituudi toitumisuuringu tulemused annavad sisendi Keskkonnaametile Pärnu jõe koelemualade kaitseks ning kormoranide kaitse ja ohjamise tegevuskava tegevuste planeerimiseks.
- 3.12. Kormoranide küttimine toimub üldiselt hommikul, ajal millal linnud koonduvad Pärnu jõele toituma. Arvestades küttimise aega päevas ning 2024. a Pärnu jõe kormoranide letaalse heidutamise tagasisidet, tuleb loa omaniku teavitada tegevuste alguses nii kohaliku omavalitust, maaomanikke ning esitada neile võimalik vajadusel võimalik ajakava. Lisaks tuleb loa omanikul saata luba tutvumiseks ka Politsei- ja Piirivalveametile.
- 3.13. Tallinna Halduskohus on oma 7. detsembri 2023 a kohtumääruse nr 3-23-744 otsuse punktis 21 (lk 13-14) muuhulgas välja toonud, et kaasaegsete andmete poole pealt on vaidlusalused korraldused äärmiselt kasinalt põhjendatud, sest nagu kohus eespool välja tõi, siis pole arusaadav, millistele viimase aja uuringutele Keskkonnaamet tugines. Lisaks on 4.2.2. punktis (lk 4) kaebaja seisukohal, et viimane kormorani toitumisuuring on 25 aastat vana ning otsuse punktis 15 (lk 11) nõustub kohus kaebajaga, et korraldustes puuduvad tõendid kormoranide poolt tekitatud tõsiste kahjude kohta kalavarudele, kudekarjadele või kalakasvatustele nimetatud aladel. Vastustaja tugines vananenud 2008. aasta tegevuskavale, mis omakorda põhineb vananenud toitumisuuringutel.

¹⁵ Leitav veebist:

https://www.researchgate.net/profile/DavidCarss/publication/265783908_The_INTERCAFE_Cormorant_Management_Toolbox_methods_for_reducing_Cormorant_problems_at_European_fisheries/links/541af1830cf2218008bff434/The-INTERCAFE-Cormorant-Management-Toolbox-methods-for-reducingCormorant-problems-at-European-fisheries.pdf

Kohtuotsusest lähtuvalt on asjakohane anda luba kormoranide küttimiseks ning kütitud lindude magude analüüsi kaudu teostada toitumisuuring (v.t. 2.3). Eriti, kuna viimane toitumisuuring on 25 aastat vana ning viimasel ajal on hakatud viitama pesitsevate lindude seire käigus lisamärkmetena esitatud andmetele, mis aga ei ole korrektne, kuna seda ei saa üldistada kormoranide toitumiskolooniatele ega selle sesoonsele varieeruvusele ja aastate-vahelisele skaalale.

- 3.14. Keskkonnaamet, olles kaalunud taotluses toodud eesmärgid, sh teadusuuringu teostamist, esitatud teaduslikku põhjendust (punkt 2.4) ning T. Arula koostatud 2024. aasta eksperthinnangut leiab, et eelmainitud eesmärkidel kormoranide küttimist letaalse heidutuse ning toitumise uuringu eesmärgil saab käsitleda LKS § 55 lõige 3 p-s 4 ja 5, § 58², JahiS § 23 lg 4 p 3 ning linnudirektiivi artikli 9 p-s 1. a ja b nimetatud eranditena tahtliku häirimisena kalavarude, kalakasvatuse ja koelmute kahjustamise vältimiseks ning teadusotstarbel.**
- 3.15. Selleks, et Keskkonnaametil oleks võimalik teostada heidutusjahi tegemise ja korraldusega määratud jahi tingimuste üle operatiivset ja pistelist kontrolli, on kohustatud letaalse heidutuse teostav isik teavitama jahi alustamisest vähemalt üks tund enne jahi algust Keskkonnaametit elektrooniliselt. Teavitusse tuleb muuhulgas lisada küttimise koht, kuupäev, jahi alguse kellaaeg küttide ees- ja perekonnanimi ning kontaktandmed (e-posti aadress ja telefon).
- 3.16. Kormoran on väikeuluk ning väljaspool jahiaega küttimiseks peab piirkonna jahipiirkond andma jahipidamise õigust omavale jahimehele väikeuluki küttimise loa. Küttimisel tuleb järgida kõiki jahiseaduse ja jahieeskirjaga kehtestatud nõudeid.
- 3.17. Keskkonnaamet kehtestab korralduse p-ga 1.1 eeltoodud ajavahemikul lubatud küttimismahud, kohustuslikud küttimisandmed ning uuringu tulemuste esitamise.
- 3.18. Kooskõlas haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) regulatsiooniga võib haldusakti anda kõrvaltingimusega. HMS § 53 lg 1 p 4 kohaselt on haldusakti kõrvaltingimuseks muuhulgas haldusakti hilisema muutmise, kehtetuks tunnistamise või kõrvaltingimuse kehtestamise võimaluse jätmine. Vastavalt sama paragrahvi lg 2 p-le 3 võib haldusaktile kehtestada kõrvaltingimuse, kui haldusakti andmine tuleb otsustada halduse kaalutusõiguse alusel. Vastavalt LKS regulatsioonile on kormoranide ohjamise luba haldusaktiks, mille andmise või mitteandmise otsustab loa andja kaalutusõiguse alusel. Keskkonnaamet seab lubatud tegevusele kõrvaltingimuse, milleks on aruandlusega seotud lisakohustus (p 1.7).
- 3.19. HMS § 40 lg 1 sätestab, et enne haldusakti andmist peab haldusorgan andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Eeltoodud põhjustel on korralduse eelnõu edastatud menetlusosalistele arvamus esitamiseks 19.03.2025 tähtajaga 24.03.2025.
- 3.20. Kliimaministeerium edastas 21.03.2025 ettepanekud, milles palub ühtlustada õigusaktide nimetamist korralduse päises.

Keskkonnaamet nõustub ning parandab sõnastuse korralduse päises, st nimetas jahieeskirja ning sätte, mille aluses korraldus antakse.

Teiseks tõi Kliimaministeerium välja, et korralduse päises viidatakse LKS §-le 58², mis lubab teaduslikul eesmärgil looma surmata, kuid korraldus ise on antud jahipidamiseks väljaspool jahieeskirjas ette nähtud jahiaega, mis selgelt viitab vaid jahiseadusele. Samuti räägib korraldus ka edaspidi vaid küttimisest, mitte lindude surmamisest.

Kliimaministeeriumi arvates on korralduse eesmärk heidutada ja teadusmaterjal on selle heidutuse kõrvalprodukt, mis väärilist kasutamist lihtsalt leiab.

Keskkonnaamet nõustub, et korralduse eesmärk on eelkõige letaalne heidutamine väljaspool jahieeskirjas ette nähtud aega kalavarude kaitseks ning teislasena kütitud lindude kasutamine teadusuuringu teostamiseks. Keskkonnaamet muudab korraldust vastavalt ettepanekule, kuid jätab kaalutluses viite LKS-le alles.

- 3.21. Eesti Vee-elustiku Selts esitas 24.03.2025 täpsustuse punkt 2 asjaolud, punkt 2.2 sõnastuse muutmiseks. Täiendada, et piirkonnas on tähendatud MITMEID kormorani paare, kes püsivad nimetatud piirkonnas ka SUVEL JA SÜGISEL (aastaringelt) asemel.

Keskkonnaamet parandas sõnastust punkt 2.2-s ning täpsustas kormorani Eestis olemise aega. Kuna pakutud suvel ja sügisel ei hõlma kevadist enne pesitsusaega.

- 3.22. Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut esitas 24.03.2025 ettepanekud asendada korralduses kasutatud sõna „küttimine“ terminiga „surmamine“.

Keskkonnaamet selgitab, et kuna luba antakse jahipidamiseks väljaspool jahieeskirjas ette nähtud jahiaega, mille eesmärgiks on heidutada kalavarude kaitseks ning teadusuuring on selle heidutuse kõrvaltegevus, mis väärib kütitud linde, on nimetatud juhul korrektne kasutada terminit „küttimine“.

Teiseks juhitakse tähelepanu punktile 2.2, kus ei ole vajalik välja tuua, et Pärnu jõgi on kormoranide pesitsuseelne toitumis- ja puhkeala, kuna linnud toituvad piirkonnas ka muul ajal.

Keskkonnaamet nõustub tähelepanekuga ning muudab punkt 2.2 sõnastust.

Kolmandaks märgib Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, et punkt 2.3 sõnastust tuleb täpsustada. "Kormoranide ohjamise- ja kaitse kava alusel on teada, et kormoranide toitumise aladel võib tekkida oluline kahju kalade kudealadele." Lause osa "kahju kalade kudealadele" tähendab eelkõige füüsilist kahju (nt vee nitraatide koguse tõus ja sellest tingitud eutrofeerumine). Korrektsem on lause „Kormoranide ohjamise- ja kaitse kava alusel on teada, et kormoranide toitumise aladel võib tekkida oluline **kahju kalaasurkondade kudekarjadele**“.

Keskkonnaamet nõustub ning muudab sõnastust.

Neljandaks märgib Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, et punkt 2.3 sõnastust tuleb täpsustada. „Kuigi enamik toitumisuuringu meetodikaid on väga kallid (näiteks DNA põhine), on magude analüüs suhteliselt odav ja kiire meetod,...“. Korrektsem on „...(näiteks DNA põhine), on seedetraktist leitud seedumata kala analüüs suhteliselt odav...“

Keskkonnaamet nõustub ning muudab sõnastust.

Viiendaks märgib Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, et lk 6 (10) viimane lõik tuleb täpsustada „...Kormorani saagiks langevad jões ka ahvenad ja koha. Suurim majanduslik kahju võib aga tekkida lõhi ja merisiia noorjärkudele.“ Korrektsem Pärnu jõe kontekstis: "Pärnu jõel esinev suur kisklussurve võib oluliselt negatiivselt mõjutada merisiia ja Atlandi lõhe asurkondi selles piirkonnas.“

Lisaks soovib Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut välja tuua potentsiaalne otsene majanduslik kahju kalandusele. Näiteks 2023. aastal moodustas meritint rannakalanduse

kogusaagist 5,5% (657 t) ja see omakorda moodustas 7,8% rannakalandussektori arvestuslikust tulust (esmakokkuostuhindade alusel). Enamus sellest püüti aga Pärnu lahest (636 t). Seega on piirkondlikult tegu väga olulise kahjuga kui u 125 tonni (üks viiendik kalurite saagist) enamasti tinti nahka pannakse. Esmakokkuostuhind oli 2023. a 88 senti/kg, see teeb hinnanguliseks kahjuks 120 tonni pealt umbes $(0,88 \cdot 120 \cdot 1000) = 105\,600$ eur. [Eesti kalamajandus](#).

Keskkonnaamet nõustub ning muudab sõnastust ning täiendab punkt 3.7.

Kuuendaks märgib Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, et korralduses oleks korrektselt märgitud kalade nimed. Nt siig on meil tegelikult merisiig (*Coregonus lavaretus Complex*) (vt. <https://eunis.eea.europa.eu/species/438812>). Lõhe on Atlandi lõhe ehk lõhi. Kui Atlandi lõhe on algul eraldi ära mainitud siis piisab edaspidi ka "lõhest".

Keskkonnaamet parandab korralduses kasutatud kalanimed vastavalt ettepanekule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarvo Roose

juhataja

looduskaitse korraldamise osakond

Saata: Eesti Vee-elustiku Selts eesti.vese@gmail.com; Tartu Ülikool Eesti Mereinstituut markus.vetemaa@ut.ee; Eesti Ornitoloogiaühing eoy@eoy.ee; Riigimetsa Majandamise Keskus kunnar.klaas@rmk.ee; Kliimaministeerium info@kliimaministeerium.ee

Kerli Pettai

vee-elustiku spetsialist

jahinduse ja vee-elustikuku büroo